

Ett skratt för livet

Att driva en cirkusskola för flickor i Palestina är en utmaning som kräver viss ödmjukhet. Men Clowner utan gränser tror på kulturens förmåga att få människor att växa och förändra samhället.

Text: Birgitta Haglund | Bild: Mahmoud Masri | [Prenumerera](#) | Artikel i [SocialPolitik nr 2 2014](#)

De kallar sin hemsida [skratt.nu](#) och ser som sitt uppdrag att möta barn i lust, lek och glädje. Clowner utan gränser vill sprida skratt och kulturella upplevelser till barn i områden där det pågår krig och konflikter.

– Vår huvuduppgift är att skicka cirkusartister från hela världen till olika krisdrabbade områden, säger **Jessica Wallblom**, projektledare i denna obundna ideella organisation som bildades för 18 år sedan. Till exempelvis Jordanien, dit Syriens barn strömmar just nu.

Med skrattet och leken i centrum vill Clowner utan gränser väcka drömmar inför framtiden hos barnen de möter. Drömmar som de hoppas kan få barnen att växa och i förlängningen kanske förändra samhället och göra världen aningen bättre?

– Vi försöker ge barnen nya krafter så att de för en stund kan känna lite hopp. Vi ger dem lite andrum.

Clowner utan gränser utgår från FN-konventionen om barns rättigheter. Deras projekt har varit många genom åren. Främst riktar de in sig på barnhem och flyktingläger där de under tre veckors tid erbjuder cirkusföreställningar för, och workshops med, barn.

Barnen som de träffar är många gånger trasiga och har anknytningsproblem.

– Vi får ofta frågan: "Men är inte mat och vatten viktigare än kultur?" Ja, men om du redan har fått din ranson av mat och

vatten men betraktas som ett nummer i ett flyktingläger – hur skulle du känna dig då? Att en clown ser de här barnen, får dem att skratta och möter dem där och då, det är oerhört viktigt.

Jessica Wallbom tar en sked gröt tillagad i en tekopp. Hon hann inte äta frukost denna morgon. Vi sitter i deras kontor högst upp i en fabriksliknande, vacker gammal tegelbyggnad på Södermalm i Stockholm. Härifrån är det många mil till deras cirkusskola för flickor i Nablus, den näst största staden på palestinska Västbanken. Men Jessica får skolan att komma lite närmare när hon entusiastiskt beskriver sitt besök där. Det kryllade av flickor inne i cirkuslokalen.

– De cyklade runt på enhjulingar, de jonglerade och körde diablo, det var full aktivitet därinne.

Flest deltagare har de under skolloven, berättar Jessica. Det finns ett stort behov hos många flickor att inte bara vara hemma då, utan att få vara aktiva och ta del i en annan grupptillhörighet.

Clowner utan gränser samarbetar med den lokala cirkusskolan, för en sådan finns – Assirk Assaghir, men den består främst av pojkar. Att få flickor att delta i fysiska aktiviteter i Palestina är inte lika accepterat.

Projektet Girls of Assirk Assaghir är helt finansierat av Svenska institutet med 600 000 kronor under två års tid. Ett tredje år är nu påbörjat med cirka 60 flickor i två grupper. Ambitionen är att verkligen hinna ta hand om varje individ och Jessica Wallbom betonar att deras delvis normbrytande arbete är långsiktigt. Det kommer att ta lång tid att uppnå en attitydförändring kring synen på flickor och fysisk aktivitet. En förutsättning för långsiktighet är att cirkusskolan hittar unga kvinnor som kan fungera som ledare på plats och arbeta kontinuerligt med att inspirera yngre flickor att börja med cirkus från grunden.

De manliga ledarna på Assirk Assaghir kan hålla i viss träning med flickorna, som inte innehåller så mycket fysisk kontakt,

exempelvis jonglering. Men för akrobatikträningen behövs det definitivt kvinnliga ledare. Cirkusskolan har därför sökt efter potentiella nya ledare på universitetet i Nablus, som numera erbjuder ett sportprogram för kvinnor.

– Men de här kvinnorna har inte erfarenhet av någon fysisk aktivitet tidigare, så deras begränsning i fysiskt utövande är ganska stor, vilket såklart är ett problem.

Clowner utan gränser försöker i stället lägga krut på fyra flickor i 16-årsåldern som själva deltar i cirkusskolan. De har hunnit bli så pass kunniga och engagerade att de snart kan börja undervisa, berättar Jessica Wallbom.

När jag besöker kontoret i Stockholm är några kvinnliga artister precis nere i Jordanien; en specialinsats för att de ska kunna stötta i undervisningen och instruera de nya ledarna.

En av dessa artister, Andréa Hilario, tror att skolan lockar för att cirkus har en sådan bredd. På det viset kan träningen passa väldigt många, också vad gäller olika åldrar. Hon upplever att flickorna hungrar efter att få lära sig mer, de vill utvecklas vidare.

– Det finns sjukt mycket glädje på skolan, säger Andréa Hilario, och bekräftar att de fyra tilltänkta, nya ledarna är väldigt motiverade.

– De kan hjälpa till att skapa något långsiktigt och är inspirerande förebilder för andra. De är väldigt framåt och drivande för att vara så unga. De uttrycker en stark tro på att allt är möjligt.

Dessa fyra nya ledare – Rhenoir, Hebba, Diana och Zeine – fann cirkusskolan genom tips från en vän. De säger att träningen har gett dem självförtroende, att de har roligt tillsammans.

– Vi får prova svåra tricks och testa våra gränser. Och vi vill sprida den glädjen, som cirkusen gett oss, vidare till barnen här.

För Clowner utan gränser är det viktigt att palestinierna själva kan leda skolverksamheten så småningom.

– De har verktygen själva om vi bara lämnar över dem, påpekar

Jessica Wallblom. Vi vill att de ska vara självgående. Annars tror jag de skulle uppleva det som att vi kommer dit och talar om för dem att såhär ska man göra, att de skulle känna sig klappade på huvudet. Vi vill komma dit och inspirera, inte ta över.

I cirkusskolans verksamhet ingår också att besöka intilliggande byar för att hålla workshops med barnen och erbjuda dem en föreställning.

– Där hade vi som mål att nå 20 barn i varje by men det har kommit runt 60–70 barn, så det finns ett oerhört behov, säger Jessica Wallblom.

Vid det senaste besöket var de fyra nya ledarna med och fick själva tillfälle att visa vad de kunde och låta de besökande barnen prova.

– Så flickorna stärker inte bara sig själva, utan de har redan börjat inspirera andra, säger Andréa Hilario.

Flickorna berättar att det oftast är den äldre generationen i Palestina som ogillar att tjejer tränar cirkus och uppträder. Men det är lättare och mer accepterat i Nablus än ute i byarna.

– I stort sett får vi alltid bra respons på våra uppträdanden, säger Andréa Hilario.

Jessica Wallblom tillägger att det kommer nya intresserade flickor hela tiden och att de som har varit där tidigare återkommer.

– Gruppen har ökat successivt. Det blir en stabil grund att stå på.

De yngsta i cirkusgruppen är fem år och de äldsta är 16. Clowner utan gränser gör inga åldersindelningar, alla är välkomna. Men lite högre upp i tonåren tar andra intressen vid.

– Så är det inom all idrott, här i Sverige också, man tappar majoriteten av flickorna mellan 13 och 16, då blir man kvinna och möter andra utmaningar i livet.

Vilka är då skillnaderna mellan svenska och palestinska

tjejers villkor?

– Jag tror inte att vi ska gå in och försöka få flickorna att tänka i en annan bana, vi ska bara visa att de har möjlighet att prova på det här med cirkus. Vi förstår att det inte är okej att män tränar dem i akrobatik, vi försöker inte ändra på det. Vi försöker i stället ge dem de förutsättningar som de behöver utifrån de krav som de har. Bland annat att få fram kvinnliga ledare och fler lokaler att träna i, så att de inte behöver träna tillsammans med pojkarna. Vi säger: Ni kan göra det här också med de regelverk och samhällsnormer som ni har. Så länge som Clowner utan gränser visar respekt för den palestinska kulturen så har de inte stött på något stort motstånd från barnens föräldrar.

– Palestina är i en utvecklingsfas där de också tar del av världen genom media. Jag tror att det finns en stor nyfikenhet på omvärlden och att de, som vi, värnar om sina barn och vill att de ska vara glada och lyckliga.

– Jag tror att cirkusskolan kan ge ringar på vattnet så småningom. Men det handlar inte om att flickorna ska ta av sig sina slöjor. När man tränar och använder sin kropp mår man väldigt bra. Man får en bra självbild och självkänsla. Det gäller oss alla.

– När vi skickar internationella artister till cirkusskolan väcker det jättestor inspiration. All kunskap som flickorna inhämtar är något som kommer att forma dem och som de bär med sig, som skapar deras framtid. Det behöver inte betyda att de blir cirkusartister själva, men det har lagt en grund till vilka de kommer att bli i framtiden. Jag tror inte det är någon skillnad på barnen i Sverige och barnen i Palestina, vi måste bara ge dem förutsättningarna för att kunna ta del av det här.

Den största svårigheten i vinter har varit vädret, berättar Jessica Wallblom. De har haft snöstorm i Mellanöstern för första gången på 40 år och hela samhällen har varit tvungna att stänga ner, bland annat för att de inte har några snöplogar. Likaså saknas värme inomhus. Cirkusskolan har

drabbats av översvämning och elfel. Men det stoppar dem inte i deras iver att hjälpa barnen att upprätthålla sitt människovärde. Flera gånger återkommer hon till hur viktigt det är för oss att få skratta och lätta på trycket.

Kultur kan locka fram skratt, visst, men också väcka andra känslor som sorg och ilska – det kan handla om identifikation, bekräftelse, igenkänning, tröst... och humor.

– Ja, precis, men effekten av den kultur vi erbjuder är ju skrattet. Det är därför jag pratar så mycket om det.

Hon ger en talande bild av den kraft som kan uppstå i kulturella uttryck:

– Att besöka en isolerad by där barnen aldrig har sett en cirkusföreställning tidigare, de har aldrig upplevt en clown, de har aldrig fått se skådespeleri... så kommer vi dit, kanske för andra gången, och barnen där ser vår föreställning på nytt. Efteråt kan de säga: "Vänta nu, i den där scenen gjorde du inte samma sak som förra året. Varför har du ändrat det?" De springer kilometer efter kilometer när vi åker till nästa by för att de vill se föreställningen där också.

Jessica Wallblom tror på vars och ens kraft att kunna göra det bästa utifrån sin egen sfär. Det är viktigt att jobba med de mjuka värdena, konstaterar hon, för att barnen ska få möjlighet att påverka sin egen situation och orka fortsätta.

– Det gör att de får bli människor igen.

birgitta[at]teatertidningen.se

Birgitta Haglund

skratt.nu för mer information om Clowner utan gränser